

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SANOAT TARMOQLARINI
RIVOJLANTIRISH TENDENSIYALARI

Raximova Yulduzxon Artiqboyevna

Samarqand Abu Ali Ibn Sino nomidagi tibbiyot texnikumi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston respublikasi sanoat tarmoqlarini rivojlantirish tendensiyalari, sanoatning milliy iqtisodiyot rivojida roli, sanoatning tarmoq tuzilmasi va uni belgilovchi omillar, sanoat tarmoqlari va ularning rivojlanishi to'g'risida to'liq bayon etilgan.

Kalit so'zlar: sanoat tarmoqlari, tarmoq strukturasi, rivojlantirish tendensiyalari, konsentratsiyalash, milliy iqtisodiyot.

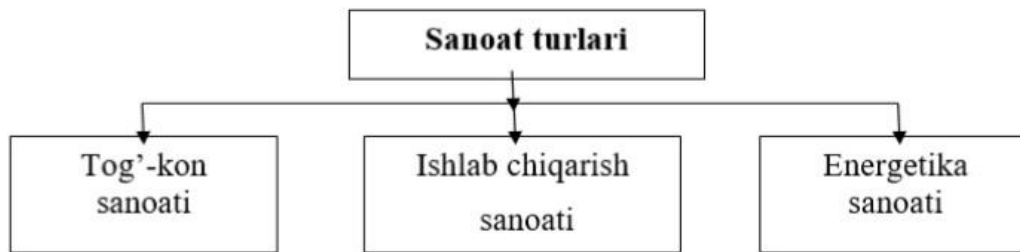
Kirish:

Sanoat - milliy iqtisodiyotning eng asosiy tarmog'i sanalib, jamiyat ishlab chiqaruvchi kuchlarining takomillanish darajasiga hal qiluvchi ta'sir ko'rsatadi. Sanoatning tarmoq strukturasi - sanoat tarkibiga kiruvchi turli xil tarmoqlar va ishlab chiqarish turlarining tarkibi va ulush nisbati, hamda mazkur ulushlarning o'zgarish dinamikasi bo'lib sanaladi. Sanoat - bu mahsulotlarning umumiy maqsadi, qo'llaniladigan xom ashyo, texnologik jarayon va xodimlarning kasbiy tarkibi bilan tavsiflangan korxonalar yig'indisi hisoblanadi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya:

Ma'lumki, ishlab chiqarish tushunchasi sanoat tushunchasidan mustaqil korxonalar yig'indisining yo'qligi bilan farq qiladi, bu esa ishlab chiqarish tushunchasini sanoat tushunchasiga qaraganda kengroq ma'noga ega ekanligini anglatadi. Bu ishlab chiqarish takomillanishining ob'ektiv qonuniyatlari bilan uzviy bog'liq bo'lib, ularga muvofiq hamma sanoat tarmoqlari ixtisoslashgan tarmoqlardan rivojlangan.

Sanoat tashkiliy holatidan qat'i nazar, bir xil korxonalar jamlanmasi sifatida ishlaydi. Shu bilan birga, tegishli darajadagi tashkil qilish, zamonaviy va malakali boshqaruv tuzilmasi, korxonalar orasidagi yaxshi yo'lga qo'yilgan va mustahkam ishlab chiqarish va iqtisodiy aloqalar sanoatni ishlab chiqarishni shakllantirish, uning samaradorligini oshirish, ishlab chiqarish va moliyaviy ko'rsatkichlarni yaxshilash va raqobatbardoshlikni mustahkamlash uchun qulay shart-sharoitlarni ta'minlaydi. Ishlab chiqarish sanoatiga mashinasozlik korxonalari, qora va rangli metallar, prokat, kimyo va neft-kimyo mahsulotlari, mashina va uskunalar, yog'ochga ishlov berish va sellyuloza -qog'oz sanoati, sement va boshqa qurilish materiallari, yengil va oziq-ovqat sanoati mahsulotlari ishlab chiqarish korxonalari shular orasiga kiradi.

1-chizma. Sanoatning turlari

Natijalar:

Sanoat tarmoqlari tuzilmasini tavsiflash uchun ayrim tarmoqlar orasidagi ma'lum ishlab chiqarish aloqadorligini ifodalovchi miqdoriy nisbatlarni aniqlab olish lozim. Bu masalani hal qilish uchun bir nechta ko'rsatkichlardan qo'llaniladi. Ulardan biri tarmoqlar orasidagi nisbatlarni ifodalasa, ikkinchisi ma'lum davr ichidagi tuzilmaviy o'zgarishlarni, uchinchisi esa, ishlab chiqarish aloqalarini ifodalaydi.

Sanoat tuzilmasining o'zgarishiga ishlab chiqarishlarni tashkil qilishning ijtimoiy shakllari - konsentratsiyalash, mahalliyashtirish va diversifikatsiyalash juda yuqori ta'sir qiladi. Ishlab chiqarishda kichik korxonalarning ko'payishi tarmoq taraqqiyotini tezlashtirgani holda uning umumiy sanoat mahsulotidagi miqyosi oshishiga olib keladi. Mahalliyashtirish zamonaviy talablarga javob beruvchi, raqobatdosh va import o'rnini bosuvchi mahsulotlarni ishlab chiqarish hajmini oshirish, asossiz import hajmini qisqartirish, yangi ish o'rinlarni yaratish kabi muammolarni hal qiladi.

O'zbekiston Respublikasida faoliyat yuritayotgan sanoat korxonalari soni

2022-yil	●98805 dona
2021-yil	●91162 dona
2020-yil	●83539 dona
2019-yil	●70576 dona
2018-yil	●56850 dona

2-chizma

Muhokama:

Sanoat va ayniqsa, uning eng asosiy sohasi bo'lgan og'ir sanoat davlatda kengaytirilgan takror ishlab chiqarishning asosi sanaladi. U moddiy-texnika vositalarini o'zi va boshqa tarmoqlar uchun takror ishlab chiqarish bilan bir paytda jamiyat a'zolari orasidagi ijtimoiy ishlab chiqarish munosabatlarini shakllantirib ham boradi. Sanoat moddiy ishlab chiqarishning asosiy tarmog'i, iqtisodiyotning poydevori sanaladi. Milliy iqtisodiyotning hamma tarmoqlarini qayta qurishga qodir bo'lgan yirik mashinalashgan sanoatgina mustaqillikning birdan-bir moddiy negizi bo'lishi mumkin.

O'zbekiston Respublikasi bo'yicha yangi tashkil qilingan sanoat korxonalari soni

Yillar	Jami yangi tashkil etilgan sanoat korxonalari (dona)
2018	11279
2019	19530
2020	18626
2021	19309
2022	16201

3-chizma

Sanoat ishlab chiqarishi ayniqsa keyingi o‘n yil orasida yuqori darajada shakllandi, buning natijasida O‘zbekiston dunyoning sanoati takomillashgan davlatlari safidan o‘rin oldi. O‘zbekiston Respublikasida sanoat tarmoqlarini yana ham takomillashtirish uchun hamma imkoniyatlar, ya’ni - juda yuqori moddiy, mehnat, moliyaviy va intellektual resurslar mavjud. Ulardan oqilona foydalanish yordamida respublika sanoatini qudratli sanoatga aylantirish va samaradorlik tomonidan uni yanada yuqori darajaga ko‘tarish mumkin.

Xulosa:

Xulosa o‘rnida shuni aytish mumkinki, sanoat milliy iqtisodiyotining yetakchi tarmog‘i sanaladi. Ijtimoiy ishlab chiqarishni shakllantirishda, aholining farovonligini oshirishda uning ahamiyati yuqoridir. O‘zbekiston sanoati juda yuqori tarixiy yo‘lni bosib o‘tdi va mustaqillik davrlarida yuqori darajada o‘zgarib, bozor iqtisodiyoti talablariga mos tarzda shakllana boshladi. Istiqloq yillarida respublika uchun mutlaqo yangi bo‘lgan avtomobilsozlik, motorsozlik va ularga butlovchi qismlar tayyorlaydigan sohalarga, neft va gazni qayta ishlaydigan, farmatsevtika, zamonaviy televizor va kompyuterlar ishlab chiqaradigan sanoat tarmoqlariga asos solindi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Khasanova G.D., Toshev F.Z. O‘zbekistonda sanoatni rivojlantirish tendensiyalari. Boshlang‘ich jurnal “Internauka”, 2019.
2. Xayitov A.M., Hakimov R., Yuldasheva Sh.M., Xolmurodov S.E., Islamov A.A. Iqtisodiy ta’limning o‘qitish texnologiyalari. Akademik S.S. G‘ulomov tahriri ostida. — T.: 2005.
3. Khasanova G.D., Rashidov A. Sanoat korxonalarida innovatsion strategiyalarni shakllantirish. Buxoro. 2014.
4. Bekmuradov A.Sh. va boshqalar. Ommabop iqtisodiyot mohiyati va asosiy tushunchalari. Ilmiy ommabop qo'llanma. - T.: Iqtisodiyot, 2009.
5. Maxmudov E. “Korxonalar iqtisodiyoti” - T.: TDIU. 2004.